

Maart
2017

DE ROSDOEK

161

Van de redactie

Pierre Panken
en Harrie Grielen

**Een oude plek
een nieuwe stek
Markt 19 - (deel 2)**

Piet Frints

**Toponymie
Hoogeloon**

Bart Beex

**Steensel op de kaart
van 1832 (Deel1)**

Werkgroep Stinsels Archief,
Jan van de Ven

**Een "freule"
op de Hees (Deel 1)**

Annie Biezen

*De Rosdoek is een uitgave van Heemkundige
Studiekring "De Acht Zaligheden"*

ISSN 1384-086X

INGEZONDEN

Pierre Panken en Harrie Grielen.....3

**EEN OUDE PLEK EEN NIEUWE STEK
MARKT 19 - DEEL 2**

Piet Frints.....5

TOPONYMIE HOOGELOON

Bart Beex.....9

STEENSEL OP DE KAART VAN 1832 - 1

Werkgroep Stinsels Archief, Jan van de Ven.....15

EEN "FREULE" OP DE HEES - 1

Annie Biezen23

Voorpagina: Schilderij van Niek Groenestijn, de Eerselse Markt met rechts de Protestantse kerk (coll.Rd)

COLOFON

DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden".
Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in juni 2016.

Redactie:

K. Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208

P. Frints, Eersel, 0497 - 512197

H. Grielen, Eersel, 0497 - 512897

E-mailadres redactie: h.grielen@gmail.com

Lay-out, Jos Castelijns, Eersel, 0497-517569-jcgrafisch@chello.nl

Secretariaat:

E. Lavrijsen, Bogerd 70, 5521 ML Eersel, 0497 – 843909

E-mail: info@hskdeachtzaligheden.nl

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

Heemkamer:

Gevestigd in Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Kapelweg 2, 5521 JJ Eersel

Contributie:

€ 25,00 per jaar (€ 14,00 per jaar voor medelid op hetzelfde adres)

Giften:

De Studiekring is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Bankrekening: NL83ABNA0624742407 t.n.v. De Acht Zaligheden te Eersel

Mededelingen van het bestuur en/of agenda ALV ontvangt u per e-mail of zijn in te zien op onze website.

Van de redactie . . .

INGEKOMEN

De redactie verwelkomt rectificaties, aanvullingen of reacties op eerdere artikelen. Ze laten zien, dat die gelezen worden en kunnen zo ook bijdragen aan de leesbaarheid van De Rosdoek. We ontvingen er twee, een naar aanleiding van Rd 160, de andere voor Rd 159.

Rosdoek 160:

Frans Teunis reageert op de bijdrage van Piet Frints over Markt 19 als volgt:

Op p.22 staat dat "... het bestaande AMRO kantoor zich moest aanpassen aan de fusering met de ABN bank". Dit is niet juist. Op de Markt heeft nooit een AMRO kantoor gestaan. Frans heeft gelijk en correctie is dus op z'n plaats.

De aanvulling die hij nog geeft, is overigens ook interessant, al staat die in feite buiten de bijdrage die Piet Frints schreef. Frans meldt, hoe hij betrokken is geweest.

In 1979 is hij begonnen als directeur op het kantoor van de Amro bank Eersel op de kop Willibrorduslaan/Nieuwstraat met als adres Willibrorduslaan. Op deze hoek stond toentertijd een particuliere woning, die werd verbouwd tot bankkantoor met een tuin aan de straatzijde. Na enkele jaren kon op basis van groeicijfers en wijzigingen van bestemmingsplannen worden aangetoond, dat een nieuw kantoorgebouw op dezelfde plaats verantwoord zou zijn. Aldus geschiedde en er werd een compleet nieuw gebouw neergezet dat, weliswaar in deplorabele toestand, er nu nog staat. Enkele jaren na de fusie met de ABN werd besloten het kantoor van voormalige ABN aan de Markt samen te voegen met dat van Amro. In de Nieuwstraat 43 gaat het verder als ABN AMRO kantoor, tot men ook dit pand verlaat en verhuist naar nummer 9, voorheen apotheek De Kempen. Ook daar is men recentelijk vertrokken. Op de Markt was ook een zgn 'zitdag' van de voormalige bank Van Mierlo uit Tilburg/Breda. Toen deze werd overgenomen door de ABN was dit tevens aanleiding een volledig kantoor te vestigen in een gebouw aan de Markt, zoals al beschreven in de Rosdoek 160.

Tot zo ver de informatie die Frans nog aan het artikel kan toevoegen. Daarvoor dank.

Rosdoek 159:

Oud-Eerselnaar en lid van onze kring Panken verraste met een knipsel uit De Gelderlander van 20 januari jl. dat mooi aansluit bij Kees Cornelis-

sen's Gezond weer naar huis in Rd 159. Panken schrijft:

"In Nijmegen wordt een Eerselse 100 jaar!

Het is nog maar kort geleden dat in de Rosdoek nr 159 werd geschreven over Ton Achterberg, die bij Frans en Anneke en Mia van de Hurk was ondergebracht. Gememoreerd met foto werd daarbij ook het huwelijk van Niek Groenestijn met Tonnie van de Hurk.

Het toeval wil dat Pierre Panken tijdens zijn eerste studentenjaren in Nijmegen bij hen in de Mesdagstraat 25 op kamer woonde. Thans na zijn pensioen met zijn echtgenote teruggekeerd in Nijmegen en geabonneerd op De Gelderlander trof hem het artikel over de honderdjarige Ton Groenestein-van den Hurk. Laat De Gelderlander verder voor zich spreken."

Uit het meegestuurde krantenknipsel plukte de redactie de volgende citaatjes:

"Van haar hoeft het niet, een artikel in de krant (...) Met de koffiekopjes op het dienblad beweegt oma Stijn zich soepel door het huis. "Medicijnen slik ik niet, zegt ze. "Ik eet heel gezond. Veel groenten en fruit." Tot haar huwelijk werkte ze als lerares. Toen de kinderen ouder waren was ze invaller op verschillende scholen. Ze deed veel vrijwilligerswerk. [...] Een computer, daar wil ze niet aan beginnen. "Maar de iPad is 'hartstikke handig'. Ik heb een paar lessen gehad van mijn achterkleinkinderen. Nu gaat het prima."

Tijdens zijn onderduikperiode in Eersel zag Niek Groenestijn de Markt met rechts de Protestantse kerk zo, vanaf de smederij van Van den Hurk op de Dijk. (coll.Rd).

EEN OUDE PLEK EEN NIEUWE STEK MARKT 19 - DEEL 2

In de vorige Rosdoek nr 160 is stilgestaan bij de historie van de afzonderlijke panden die in de laatste 200 jaar op dezelfde locatie op nummer 19 aan de Markt van Eersel hebben gestaan. Zoals vermeld is de huidige bewoner en eigenaar van het nieuwe pand op nr. 19 Harrie Verstappen, ook wel genoemd "Harrie van de pomp", omdat hij eigenaar is van de benzine-pomp in het centrum van Eersel.

In dit artikel is in grote lijnen de historie van de familie Verstappen weergegeven.

De vader van de huidige bewoner op nr 19 heette eveneens Harrie en is geboren in Eersel op 14 december 1914. Hij was een actief handelaar in brandstoffen en getrouwd met Enne Kamp van de Postelseweg, geboren 7 november 1915 . Het echtpaar kreeg vijf kinderen. Naast Harrie waren dat Frans (vroeg gestorven) , Anne- Marie, Rikie en Frans.

Vader Harrie (sr.) had één broer, Fried en 2 zussen, Anna Catherina en Miet.

Zijn broer Fried deed transport voor de AGIO sigarenfabriek en was ook actief in veetransporten. Dat heeft zich in zijn nageslacht ook doorgezet.

Echtpaar Verstappen-Kamp

Transport kun je, wat betreft de familie Verstappen, in de loop der eeuwen met grote letters schrijven. Het zit de " Verstappens " zozegzegd in het bloed.

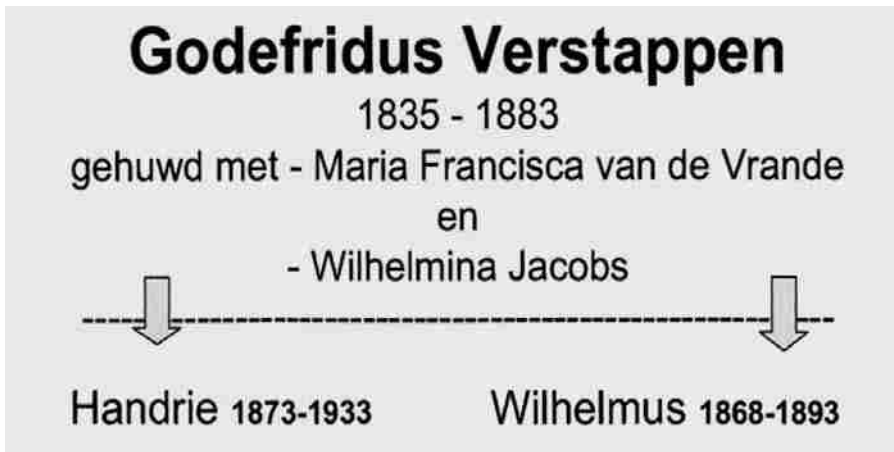
Bekend is in ieder geval dat zijn Opa Handrie, officieel Hendricus gehe-ten, ook werkzaam was in de transportwereld.

Deze Handrie, geboren 27 oktober 1873 en gestorven 6 november 1933, verzorgde in zijn tijd met paard en wagen de besteldienst naar en van Eindhoven.

Handrie woonde aan het begin van de Voortseweg / Postelseweg in de langgevelboerderij, waar de familie Kappé naderhand gewoond heeft. Op de splitsing lag de " Brommelse Kuil " ,een waterpartij. De Postelseweg was een keienweg tot Postel, terwijl de Voortseweg een zandweg was. Handrie moest elke dag met paard en wagen door het mulle zand rijden en dat begon hem steeds meer te vervelen.

Op zeker moment kocht hij van veehandelaar Mechel het huis nr 34 op de Markt en verliet de boerderij op de Voortseweg.

Als je verder in de stamboom van de familie Verstappen duikt, stoot je absoluut op de broers Handrie en Willem, beiden zoons uit het huwelijk

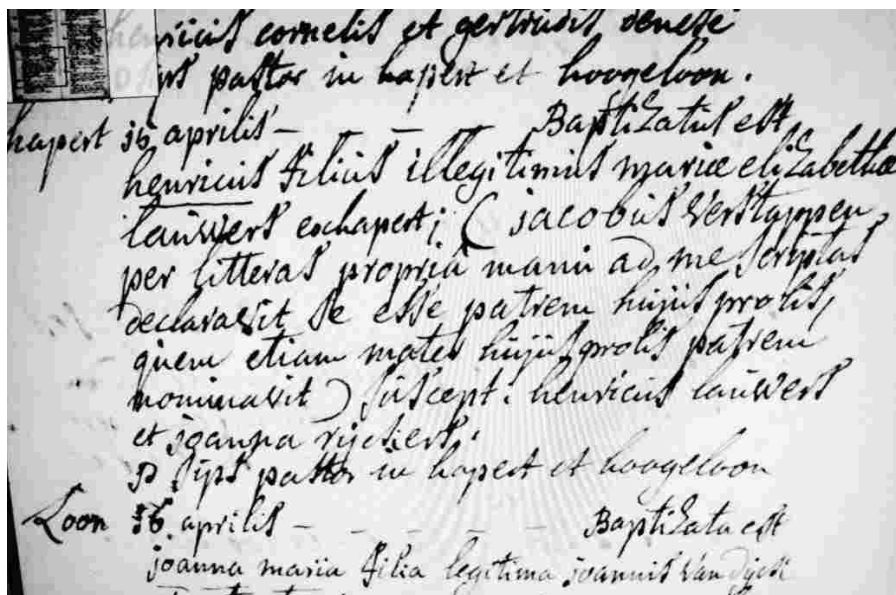

Stamboomfragment Verstappen

van Godefridus Verstappen en Maria Francisca van de Vrande . Godefridus is geboren op 27 maart 1835 in Waalre en overleden in 1883.

Deze Godefridus was in zijn leven tweemaal getrouwd. Nadat zijn eerste vrouw Maria Francisca was gestorven, huwde hij op 7 september 1883 in Eersel met Wilhelmina Jacobs.

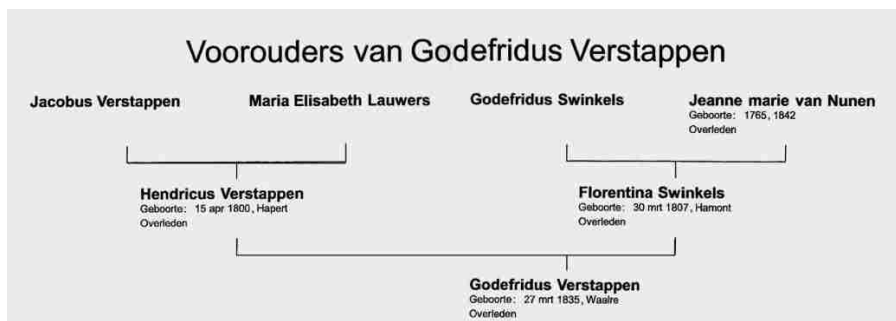
Alle " Verstappens " in Eersel, en dat zijn er heel wat , zijn in wezen nakomelingen van Handrie en Willem.

Inschrijving in het doopboek van de Pancratiuskerk met Henricus als "filius illegitimus"

Verder grasduinen in de geschiedenis van de familie Verstappen brengt ons bij de vader van deze "pater familias" (Godefridus Verstappen) en dat is Hendrikus Verstappen die op 15 april 1800 in Hapert werd geboren. Deze Hendrikus was gehuwd met Florentina Swinkels, geboren 30 maart 1807 in Hamont België.

Omdat Hapert in die tijd Hapert geen kerk had waar gedoopt kon worden, is deze Hendrikus gedoopt in de St. Pancratiuskerk te Hoogeloon. Bijgaand een kopie van de geboorteakte waarin de doop van Hendrikus is beschreven als onwettig kind van Jacobus Verstappen en Maria Elizabeth Lauwers.

Het voorkomen van de naam "Verstappen" in Nederland.

Als vader van deze Hendricus bekende zich dus ene Jacobus Verstappen uit Hapert en als moeder Maria Elisabeth Lauwers.

Jacobus en Maria Elisabeth huwden voor de kerk op 7 juli 1801. Jacobus werd gedoopt op 4 juli 1775 in Hoogeloon, we mogen aannemen dat hij enige dagen eerder in Hapert was geboren.

Verder naspeuringen in de DTB boeken van de Sint-Pancratiuskerk te Hoogeloon leren nog dat de vader van Jacobus, wéér een Hendricus Verstappen was. Deze Hendricus was gehuwd met Maria Verhees.

Zoals we al eerder vaststelden dat transport als een rode draad door de familie Verstappen loopt, zo kunnen we ook vast stellen dat de naam Hendricus steeds weer in de familie opduikt. We noemen dat het systeem van Vernoeming. De oudste zoon krijgt in de regel de naam van zijn grootvader van vaderszijde, de oudste dochter de naam van haar grootmoeder van moederszijde.

Tot slot, voor degenen die benieuwd zijn of de beroemde Formule 1 coureur Max Verstappen, wellicht op de een of andere wijze familie is van de Eerselse "Verstappens", die moeten we helaas teleurstellen. Max Verstappen is in Hasselt (B) geboren en bracht zijn jeugd door in Maaseik (B) en later in Montfort (L). Hij heeft dus een dubbele nationaliteit en rijdt thans met een Nederlandse licentie.

Bijgaand ziet u op een plaatje hoe de familienaam Verstappen, voorkomt in Nederland. Er is een duidelijke concentratie van de familienaam Verstappen in de streek Weert/Montfort (L).

CLOCKGIETERSBOCHT, VISCHKUIL, KLOSBAAN, ENGENBORGH EN BOSCHAKKER: TOPONYMIE HOOGELOON

Veldnamen worden nog zelden mondeling overgeleverd. De onmisbaarheid in de dagelijkse praktijk voor gebruiker of eigenaar verminderde sterk met de samenvoeging en herindeling als gevolg van de ruilverkaveling in de jaren '70 van de vorige eeuw. Het administratieve gebruik verminderde al in de 19de eeuw met de invoering, in de Franse tijd begonnen, van het kadaster in 1832. Een combinatie van cijfers en letters drong de veldnamen naar de achtergrond. Oude veldnamen of toponiemen vormen echter onverminderd interessante bronnen voor historisch onderzoek.

De klokken van Jaspas Moer in de kerk van Netersel.

Aangelag, beemd, dries, bocht, goor, hoef, heiveld, moleneind. Even zovele toponiemen die men overal in de Kempen en daarbuiten aantreft. Vaak mag een nauwe relatie verondersteld worden met de kenmerken van bodemgesteldheid, begroeiing en reliëf.

Zo nu en dan tref je een naam die de wenkbrauwen doet fronsen. Niet eenduidig, onmiddellijk en sluitend is dan aan te geven waar de veldnaam vandaan komt. Zo ook in Hoogeloon. Een aantal er maar eens uitgelicht, ook al zij het pad van de toponymie vergeven van obstakels, valkuilen en beren.

Clockgietersbocht

Uit de verpondingsboeken is overgeleverd *Klockgietersbocht*. Meerdere percelen akker met deze naam -in ieder geval A199, A200 en A203 gecoördineerd volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel van 1832- zijn gelegen vrijwel direct noordelijk van de weg van Casteren naar Hoogeloon ter hoogte van de Burgemeester van Woenseldreef. In eerste instantie denk je dan aan een plaats waar één of meerdere klokken zijn gegoten. Voorstelbaar is bijvoorbeeld dat daar eens gelijktijdig gegoten zouden kunnen zijn die van Casteren en Hoogeloon. Dit naar analogie van een klokkengieterij uit 1726 tijdens archeologische opgravingen gevonden enige jaren terug in het centrum van Vesseem. Naspeuringen naar de klok-

ken van omringende dorpen leiden niet tot een aanwijzing dat mogelijk van een dergelijke achtergrond sprake zou kunnen zijn. Verondersteld mag worden dat dit gebeurde meer in de nabijheid van haar bestemming, de beoogde toren.

Naar verwachting werpt meer helderheid op de kwestie Adriaenssen met zijn artikel over de Bossche familie Moer (1452-1644) in *De Brabantse Leeuw* in 1988. Daarin staat dat ene Jaspar Moer getrouwd was met Lucia Henric Verschaeff (zus van norbertijner abt) uit Hoogeloon. In Netersel hangen nog klokken uit 1529 en 1530 gegoten door deze Jaspar Moer. Daar weer een zoon van heet Mr. Gerart Moer *alias klockgieters* geboren in 1507. Ten gunste van zijn broers en zusters, zo meldt Adriaenssens verder, deed hij in 1537 afstand van de hoeve *die Poirte* onder Hoogeloon." Daarmee zij te veronderstellen dat de *Klok(ken)gietersbocht* wellicht gronden betreft eertijds in eigendom van een klokkengieter als Gerart Moer.

Vischkuil

In 1835 passeert bij notaris Meyer in Hoogeloon een akte waarin gronden op Hoog-Casteren worden vernoemd. Ook twee percelen, A1164 en A1165, zonder toponymische aanduiding omschreven als "groes met daaraan gelegen vischkuil". Vanaf wanneer deze in gebruik is geweest, en tot welk moment, kan niet onthuld worden. Op een luchtfoto van 1936 is deze in ieder geval nog te ontwaren als een rechthoekig water; op de luchtfoto van 1970 zijn de sporen uitgewist.

Viskuilen zijn gekend vanaf de middeleeuwen. In onze streek vergelijkbaar zijn wijer en wouwer. Doel zal (mede) zijn geweest het kweken of levend bewaren van vis.

En vis stond bij katholieken tot enige decennia terug op vrijdag vast op het menu. Tot ver in de 20ste eeuw heeft de katholieke kerk vasten, vastgelegd in gedetailleerde voorschriften, hoog in het vaandel gehad. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen het echte vasten, waarbij in beginsel slechts één maaltijd per dag werd gebruikt, en de zogeheten onthouding. Onder meer alle vrijdagen waren dagen van volledige onthouding, waarop de gelovige werd verondersteld geen vlees van dieren van het land te eten. Dit ter versterking van contemplatie en concentratie op het geestelijke. Vandaar dat vrijdag voor katholieken lange tijd een Visdag was. Sinds 1989 geldt volgens de Nederlandse bisschoppenconferentie voor de gebruikelijke vrijdagen nog slechts een beperken in eten, drinken, roken en andere genoegens.

Voor geïnteresseerden: de plek bevindt zich direct zuidelijk van de T-kruising Korstbroeken - Hoogcasterse weg, daar waar nu een (op)fokstal van paarden is gevestigd.

Klosbaan

In 1838 passeert bij eerdergenoemde notaris een akte waar de percelen C1361 en C1362 van eigenaar wisselen onder de benaming Klosbaan. Dit op gronden bij de T-kruising Landrop-Hoogpoort.

Het gaat hier om een baan voor het klosspel of het daaruit ontsproten beugelen. Bij het klosspel gaat het dan om een boog gevormd door twee stokken; bij beugelen om een draaibare ring waar doorheen te spelen. Geschriften als placaten die klossen verbieden op kerkhoven, in kerken en kapellen en tijdens predicatie, tonen dat dit spel of variant daarop vanuit in ieder geval de late middeleeuwen gekend is. En dat het zowel geografisch als sociaal een grote verspreiding kende.

Het klossen wordt tegenwoordig niet meer beoefend; het beugelen wordt nog gespeeld in een enkele streek, en vormt als traditionele sport een deel van ons levend cultureel erfgoed. Beugelen staat sinds 2000 zelfs op de Werelderfgoedlijst. Het spel vereist een specifiek aangelegde baan van circa 10 bij 5 meter ingericht op een lemen ondergrond. Het spel wordt in de open lucht gespeeld; de meer luxe uitvoeringen zijn overdekt. De bedoeling van het spel is een houten, met ijzer beslagen bal met een slaghout door de poort te slaan. Met een plat of uitgehold slaghout, de klosbeitel of –beugel, wordt de bal (de klos) in de klosbaan geslagen. Niemand minder dan Erasmus heeft het in zijn *Dialogi familiares* over “het spelen van een bol door een ijzeren ring”. Vooral ook sociaal speelde een klosbaan haar rol. Renier Snieders verhaalt in *De Meester-knecht* over de klosbaan als de plaats waar het dorp nieuwtjes uitwisselt. Schilders als Pieter Breughel en Rembrandt van Rijn beeldden het spel uit. De meeste afbeeldingen laten zien dat het spel beoefend wordt naast een herberg door haar bezoekers, of door vrienden vlak bij een woning. Jenever en tabak behoren tot de vaste attributen.

Fragment uit *Kermis van Sint Joris*, Johannes of Lucas van Doetechum 1557-1561

In Hoogeloon bestonden, zo wil de overlevering, tot voor de oorlog meerdere beugelbanen, ondermeer op Hoogcasteren. In de loop der tijd zijn deze verdwenen. Nog in 1942 leggen Sjef Beerens en Piet van Hoof een baan aan op de Heikant, verplaatst in 1958 naar de Heuvel. In 1987 is hier Beugelclub D'n Heuvel opge-

richt en later verhuisd naar het sportpark in Hoogeloon. De vereniging heeft hier een eigen gebouw met twee speelbanen gerealiseerd en is intussen stevig gegroeid en een flinke groep speelt in de competitie. D'n Heuvel behoort tot de grotere beugelverenigingen in Nederland.

Engelenborgh

In 1954 krijgen de schoolkinderen een vel papier mee naar huis om daarop namen van akkers, velden en weilanden te noteren. Via Gerrit Beex, heemkundige en provinciaal archeoloog, zijn kaarten overgeleverd waar deze op zijn overgebracht. Op deze kaarten is perceel A65 begiftigd met het toponiem *Engelenburg*. Dat is aan de zuidzijde van nu het Valensplein.

Ook in de 19de eeuw draagt dit perceel deze naam, zo blijkt uit een notarisakte uit 1840 waarbij het eigendom van (kinderen) Wouter Huybregts overgaat naar plaatselijk winkelier Pieter Paulus Nunninkhoven. In de 18de eeuw is het, zo blijkt uit de verpondingsboeken, bezit van de familie Smag(h)ten. In 1753 staat het onder de naam *Engelenborgh* op naam van Jan Smagten. In de boeken die gaan over de jaren 1764, 1777 en 1785 schrijft men *Engelenburgh*, *Engelenburg* en *Engelenburgt*.

Bij *Engelenburcht* denk je gelijk aan het mausoleum van keizer Hadrianus in Rome, later verbouwd tot

burcht. Paus Pius II liet daar een kapel bouwen als territoriaal en cultureel statement. Het gaat echter te ver te veronderstellen dat een inwoner van Hoogeloon zich daardoor heeft laten inspireren in vervolg op een grand tour naar Italië of om een gelijkaardig statement als de paus te maken in de richting van de gereformeerde lieden die het ook in Hoogeloon in een groot deel van de 17de en de gehele 18de eeuw voor het zeggen hadden. Krachtig maar stil statement: kan het nog meer Kempisch? Maar nee, deze verklaring lijkt toch echt te ver gezocht.

Laat beter het principe van William of Ockham, Ockham's Razor genaamd, leidend zijn: een eenvoudige verklaring verdient de voorkeur boven de complexe. Dat begint met *borg*, *burg* en *burcht* te zien als verwijzing naar een versterkte plaats, meer specifiek moeten we in de Kempen dan denken aan een omgrachte hoeve. Die gracht zou dan gevoed kunnen zijn geweest door de Panrijt. En het voorvoegsel *Engelen* is wellicht te verklaren als een verwijzing naar de familienaam (van) Engelen, een familie niet onbekend in Hoogeloon. Mogelijk dat dit de naamverklaring biedt, eventueel in combinatie met het navolgende.

Engelenburcht

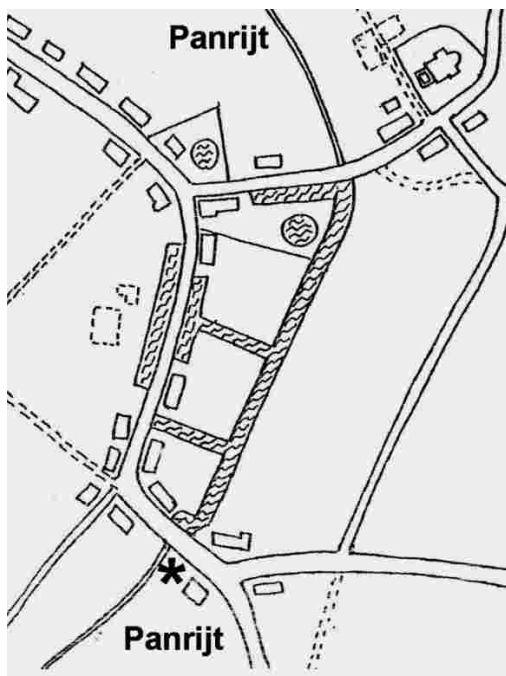
Naar aanleiding van de opening van basisschool De Veste stelt Gerrit Beex een en ander op papier over de naamgeving. Tussen nu Valensplein en de kerk zou volgens hem een vest hebben gelegen. Daarbij zou het gaan om een om- of begrachting van het stroomgebied van de Panrijt. Het doel zou zijn viskweek, te ver-

kopen door de geestelijke leiders op vastendagen. Via sluisjes zou de waterstand geregeld kunnen worden. Zo zou waar de Panrijt onder de Hoofdstraat doorliep een sluis hebben gezeten.

Onduidelijk is de bron waar Gerrit uit put of dat een en ander een veronderstelling is op basis van combinatie van gegevens uit archieven, eigen waarneming, toponymie en interpretatie. Interessant blijft het om bij toekomstige graafwerkzaamheden eventuele restanten van omgrachtingen en sluisjes op te sporen. Tot nu toe roept Engelenburg vooral onbeantwoorde vragen op en behoefte aan nader onderzoek, in archieven en in de bodem.

Boschakker

Ten westen van het Loons Bos bevonden zich een aantal akkers bekend onder de naam *Boschakker*. Enkele akkers

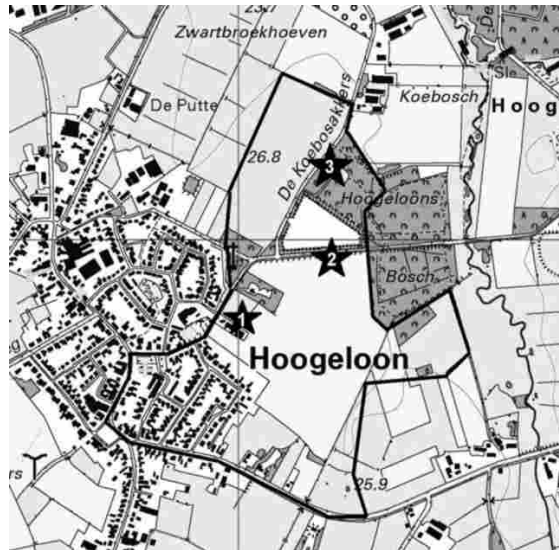

Op de schets van Gerrit Beex van de veste is het perceel Engelenburg aangeduid met een asterisk.

met de naam *Kerckakker* bevonden zich ten zuidoosten van de oude toren. *Koeboschackers* waren gelegen ten noordwesten van het Loons Bos. Zo laat zich afleiden uit de notarisakten uit het midden van de negentiende eeuw en de aantekeningen van mondelinge overlevering van Gerrit Beex in het midden van de 20ste eeuw.

Archeologen hebben de gewoonte bij hun opgravingen de locatie een naam te geven ontleend aan het plaatselijk toponiem. Zo heeft de opgraving van de Romeinse villa de code KA (Kerkakkers) meegekregen. Terwijl bij lokale mensen op die locatie Boschacker als veldnaam gekend is. Hoe zit dat?

Met de eerste kadastrale opname in het begin van de negentiende eeuw wordt het grondgebied van de gemeente ingedeeld in secties die een letter toegekend krijgen. Samenhangende deelgebieden krijgen een onderscheidend cijfer toegevoegd, en daarbinnen deelgebieden een naam ontleend aan een plaatselijk gebruikt toponiem. Zo wordt, binnen de sectie A2, *De Kerkakkers* veralgemeend tot een groot gebied oostelijk van de kern van Hoogeloon. Zie afbeelding.

Zwartomlijnd de Kerkakkers zoals aangeduid door Kadaster. Lokaal gebruikt: (1) Kerkakkers, (2) Bosackers, (3) Koeboschackers.

Boschacker speelt overigens nog wel enige tijd een rol in de geschriften over de Romeinse villa. Maar dan, waarschijnlijk onjuist gelezen als *Borchakker*, waarvan, wederom onjuist, verondersteld werd dat de naam verklaard zou kunnen worden als een middeleeuwse interpretatie van de, dan nog, al dan niet juist, verondersteld aanwezige puinheuvel van de villa als de resten van een burcht.

Bart Beex

STEENSEL OP DE KAART VAN 1832 - 1

Werkgroep Stinsels Archief, Jan van de Ven

Eeuwenlang een heel klein dorp

Steensel is eeuwenlang een heel klein dorp geweest, gelegen op de hoge zandrug tussen de riviertjes de Gender en de Run. Vanaf de eerste hui-zentellingen in de 15e eeuw ("haerdsteden"-telling) staat Steensel altijd genoteerd met om en nabij 50 huizen en schommelend tussen 250 en 300 inwoners. In 1438 telt men in Steensel 46 "haerdsteden" (stookplaat-sen) of huizen. Vijf eeuwen lang blijft dat zo, nog tot 1920. Dan regi-streert de volkstelling 56 woningen. In 1795 wonen in Steensel 273 personen, in 1920 niet veel meer, namelijk 299. Pas na de Eerste en over de Tweede Wereldoorlog heen komt Steensel aan groeien toe. In die pe-riode verdubbelt Steensel bijna met een groei naar 91 huizen en met 625 inwoners rond 1945. Na de oorlog groeit Steensel naar de omvang die we nu kennen.

Steensel in 1832

Waar die circa 50 woningen staan, welke ruimtelijke vorm Steensel aan-neemt, hoe het kleine dorp in het landschap ligt omgeven door akkers, beemden en uitgestrekte heidevelden, weten we vele eeuwen niet. Dat beeld ontstaat pas als in 1832 het kadaster wordt ingevoerd.

Napoleon is niet lang de baas geweest in Nederland (1795 tot 1813), maar heeft wel veel veranderingen doorgevoerd. Onder Franse invloed en be-wind zijn vanaf 1811 de gemeenten, de burgerlijke stand en het kadaster in Nederland ontstaan. De schepen- en dingbank van Eersel, Duizel en Steensel verandert bij decreet van Napoleon in twee gemeenten: Duizel en Steensel samen, apart van Eersel. Doop-, trouw- en overlijdensaktes moeten voortaan bij de gemeente worden geregistreerd. De eerste jaren, zeker tot begin 1814, nog opgesteld in het Frans. In deze Franse tijd start ook het kadaster, in 1832 nog genoemd de oorspronkelijke aanwijzende tafel (OAT). Alle kavels en eigendommen worden genummerd, gemeten, ingetekend op kaarten en naar grondgebruik aan eigenaren toegeschre-ven. Vanaf dan zijn de eigendommen van onze dorpsgenoten precies te herleiden en zien we waar kerk, pastorie, school en de huizen met hof en met schuur staan. We weten waar de akkers (bouwland), de weilan-den, heide en hakhoutveldjes zijn en waar moeras is. Alle huizen worden ook getaxeerd en in een aantal klassen verdeeld. In de gemeente Duizel en Steensel bestaat de eerste klasse uit één goed onderhouden huis van de familie Panken in Duizel. De tweede en derde klasse bestaan uit

Steensel getekend op het voorblad van 1e kadastrale kaart uit 1832

"pachthoeven en huizen van herbergiers en winkeliers". De derde en vierde klasse zijn "minder gerieflijke pachthoeven en huizen van ambachtslieden en dagloners". De laatste klasse is samengesteld uit "leemen hutten, veelal van eene deur en een venster voorzien en die den behoeftigen tot schuilplaats verstrekken"; 23% in Duizel en Steensel van dit soort onderkomens. (Drie Zaligheden, blz. 82)

Ruimtelijke structuur

Steensel is in 1832 nog geen compact dorp. Je ziet op de kaart plukjes huizen staan; iets meer dan 50 in totaal. Deze meestal boerenstulpjes staan bij of achter de toren met de sinds 1821 nieuwe kerk eraan vast gebouwd, en langs de doorgaande weg naar Eindhoven en die van Riet-

Steenselse Hut

hoven naar Knegsel. En er is één dorpsstraat, die ook de Straat heet (nu Joseph Schulteweg). Op de kaart herken je verder de gehuchten de Stevert en het Bussereind. Tussen gemeente en parochie worden soms verschillende grenzen getrokken. Steensel is dan een deel van de gemeente Duizel en Steensel, van 1811 tot 1923. Hoewel dichtbij Steensel gelegen hoort de Hees vanouds zowel bij de gemeente als parochie Eersel. Anders is dat voor de Hut richting Veldhoven. De Hut is gemeente Veldhoven, maar de families die er woonden, rekenden zich tot de parochie Steensel.

De Veldhovense pastoor Hub. Achterbergh en pastoor W. van Lieshout van Steensel bepaalden in april 1903 de scheiding van de kerkelijke gemeenten op de Hut (bron: parochie-archief). De families Hoogers en Willems bezochten de Steenselse kerk en lagen hier op het kerkhof

begraven. Zowel het Kinderhuis St. Jozef (1949) als in 1964 Stichting De Sprankel van de zusters van de orde Dochters van O.L. Vrouw van het H. Hart zijn door de Steenselse pastoor Verbunt ingezegend. Daar werden kinderen van 0 tot 6 jaar uit verwaarloosde gezinnen en kinderen van ongehuwde moeders opgenomen; het klooster heeft bestaan tot 1976 en de zusters hebben hun werkzaamheden tot 1986 verricht. De zusters van de kleuterschool in Steensel kwamen van de Sprankel. Vele Steenselse kinderen zijn "groter gegroeid" (of is opgevoed de juiste term?) door zuster Paulien en zuster Mathia. Sommige Steenselse jongens waren misdienaar op de Sprankel. De kinderen van directeur Bazelmans van steenfabriek de Heibloem en de kinderen van tuinman Dankers van de Sprankel zaten in Steensel op school.

Steenfabriek De Heibloem werd gebouwd in 1898; een omvangrijk complex met een grote ringoven. Bazelmans kocht de fabriek in 1934 op een openbare veiling. Ze werd in 1969 geheel afgebroken. Nu zijn hier Hurks en Baetsen gevestigd.

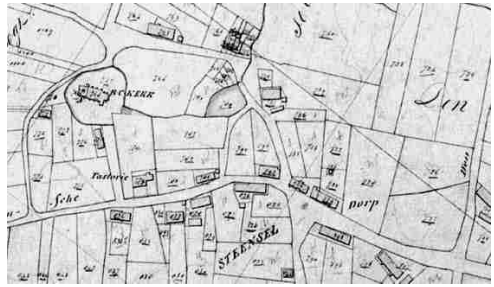
Verdwenen en bekende namen

Op basis van de eerste kadastrergegevens uit 1832 is bekend wie de eigenaren, en in de meeste gevallen dus de bewoners van de huizen in Steensel waren. We komen veel verdwenen namen tegen, maar ook namen die nog steeds bekend zijn in Steensel. Vervlogen namen als onder andere Van de Poel, Meermans, Coopal, Wilbers, Slegers, van Thiel, van de Weijer. Van de namen die nog steeds in Steensel op naambordjes staan, zullen we de voorvaderen van 1832 hier noemen. Sommige stammen in rechte lijn af van deze naamgevers, andere zijn afkomstig van uiteenlopende stambomen. In rechte lijn zijn Van der Aa, Van Hout, Kox, Van Nunen, Peeters en Van de Ven namen uit oud-Steensel. Uit verschillende stambomen of tijdlijnen herkennen we de familienamen Bierens, Gerarts, Keeris, Moors en Van der Krieken.

Bij d'n toren

Toren en kerk staan niet midden in het dorp maar een beetje aan de noordelijke rand. Er staan slechts drie huizen vlakbij in de buurt. Op het

volgende kaartje zie je dat bij de toren één huis staat in de Doorn Bogt en één ten zuiden van de toren aan de huidige Kerkdreef bij de kerkhofpoort. Achter de toren (nu Genderdreef) staat één huis op de plaats waar vroeger de boerderij van Wintermans stond. Iets verderop ligt een waterpartij, de Vlaes. Later, in 1936, wordt die gedempt met de resten van de oude gesloopte kerk. Oude Steenselnaren weten nog dat deze waterpartij er

Kaart 1832: Bij d'n toren en Eindhovenseweg

Het huis van Johannes Peeters bij de toren.

was. In de winter werd hier geschaatst. In die buurt ligt een cluster kleine kaveltjes met drie huizen naast elkaar en nog een huis tegenover de Vlaes. In het huis aan de kerkhofpoort woont Johannes Peeters, geboren in Bergeijk, die in 1815 trouwt met Anna Meermans uit Steensel. Hij is bouwman (boer), winkelier en veldwachter. Zij krijgen vier kinderen, waarvan twee zonen. Uit de nazaten van zoon Henricus, wever, (x Anna Maria Valkenaars uit Bergeijk) ontwikkelt zich veel later via Jacobus (Sjaak, schoenmaker, x Gerardina van der Mierden) en aannemer Hein Peeters (x Trees Gerards) het aannemingsbedrijf Gebr. Peeters dat nog steeds in Steensel gevestigd is.

Eindhovenseweg

Aan weerszijden van de weg naar Eindhoven staan in totaal tien huizen. Dat is dan een vijfde van de ongeveer 50 in Steensel. De bebouwing langs deze hoofdweg begint ter hoogte van de toren en strekt zich niet eens uit tot aan de kruising met de weg naar Knegsel.

De rest bestaat uit akkers (bouwland).

Op het kaartje staan vier boerenoptrekjes aan de kerkzijde en zes aan de zuidzijde van de weg. Aan de kerkzijde staat ook de pastorie, niet op de huidige plaats, maar op het kerkplein. In de pastorie woont van 1830 tot

Familie Peeters en Geraerts op trouwfoto van Hein Peeters.

1837 pastoor Petrus Wijne. Hij komt uit West-Brabant (Zwaluwe) en na zes jaar keert hij daarheen terug. Hij wordt pastoor in Zevenbergsen Hoek. Petrus Wijne is de opvolger van pastoor Joannes Boeren die in 1821 een nieuwe kerk aan de toren heeft gebouwd. De vorige middeleeuwse kerk was vervallen en verruïneerd na anderhalve

eeuw niet te zijn gebruikt in de Staatse tijd, de tijd van de schuurkerken. Huis en erf naast de pastorie is eigendom van Renier Coopal, toen de grootste boer van Steensel. De meeste mensen boeren op bedrijfjes van 4 à 5 tot 10 ha.; deze, in St. Oedenrode geboren bouwman, bezit 22 ha. grond en meerdere huizen in Steensel. Hij is twee keer getrouwd, eerst met Hendrina van der Heijden (1799) in Eersel en later met Hendriena Smulders (1820) in Zeelst. Renier Coopal sterft in 1845 op 70-jarige leeftijd, kinderloos, in Steensel. In de huizen daarnaast treffen we drie "weduwe-en-erven"-situaties aan. Naast elkaar richting Knegselweg staan, tegenover de Straat, de huizen van de weduwe van Willem de Bakker, van de weduwe van Adriaan Wijns en van de erven Gasper Bartholomeus. Op meerdere plekken is sprake van vroeg overlijden waardoor onvolledige gezinnen ontstaan. In 1850 in het eerste bevolkingsregister van Steensel wonen hier andere mensen, maar nog niet Van Nunen en Daniels zoals we later weten.

Aan de zuidzijde van de Eindhovenseweg woont Bartel Wilbers tegenover de weg naar kerk en toren (nu de Kerkdreef). Richting Eersel staan dan verder geen huizen. In de Doorn Bogt en aan de overkant van de weg ziet men alleen maar akkers. Bartel Wilbers is in Steensel op het Bussereind geboren en trouwt driemaal. Wilbers is lange tijd een bekende familienaar in Steensel vanwege het eigendom van de pottenbakkerij in de Tasbroeken en door de bouw van een café aan de Eindhovenseweg, later bekend als café de Ster. Dan hebben we het over Andreas Wilbers, geboren in Sambeek, die in 1865 hier voor de eerste keer trouwt met Adriana Riga. Zij heeft wel Steenselse wortels. Andreas Wilbers treedt na het overlijden van Adriana (1875) voor de tweede keer in het huwelijk met Johanna Beerens uit

Eindhovenseweg, café de Ster

Duizel. Beide families Wilbers verdwijnen uit Steensel. Daarnaast richting Eindhoven treffen we op één na allemaal verdwenen namen: Lucas van den Berg, het gezin Jan van de Poel dat later vertrekt naar Hooge Mierde, en Meermans. Voorbij de Straat staan twee boerenstulpjes, ongeveer ter hoogte van het oude winkeltje van

Marie Willekens en hotel en partycentrum de Ster. Het eerste is van de kinderen Mathijs van Nunen en het tweede van de erven Johannes Beks.

Mathijs van Nunen, geboren in Steensel en overleden in 1825, is naast boer ook raadslid. Hij is gehuwd met Maria Catharina van Stiphout, die in 1817 sterft. Uit het grote gezin van twaalf kinderen zorgt zoon Francis ervoor dat hun naam met Steensel verbonden blijft. De huidige Van Nunens in Steensel, afkomstig van de Zwanehoeve en de plek van garage Van Nunen, zijn nazaten van Francis van Nunen (x Allegondis van der Aa) en hun zoon Mathijs. Ook de Van Nunens van de Berghoeve en hoofdonderwijzer 'mister' Frans van Nunen van huis Den Tip stammen uit deze lijn. Geboren in Oerle (1839) keert zoon Mathijs als hij trouwt met Anna Catharina Bierens (1873) terug naar Steensel.

Verbonden aan de erven Beks vestigt zich hier nog een oud-Steenselse naam. Dochter Maria Catharina Beks trouwt met Henricus van Hout uit Riethoven. Zij zijn de ouders van Dorus van Hout en de grootouders van Hein van Hout, die later naast boer de uitbaters zijn van café de Ster aan de Eindhovenseweg. Broer Peter Joseph van Hout komen we straks op de Stevert tegen.

Familie Jan van Nunen – van Genesen, Eindhovenseweg

De Zwaantjes

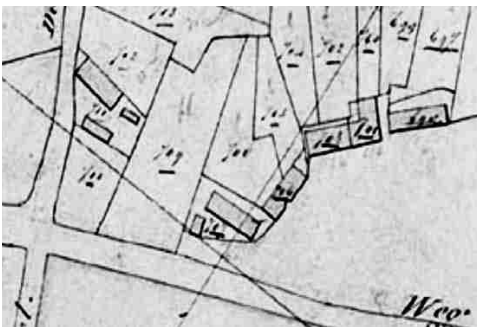
Verderop richting Eindhoven is het pad niet meer te herkennen dat in Steensel bekend staat als de Zwaantjes, afbuigend van de hoofdweg in een bocht naar de Zwanehoeve. De oude boerderij die nu een beetje verscholen ligt, is het eindpunt van een gebogen pad waaraan op de kaart nog vier huizen staan. Dit pad begint voorbij de poort van aannemersbedrijf Gebr. Peeters. Nu herken je het niet meer,

maar geboren en getogen Steenselnaren ouder dan 50 jaar kennen dit pad nog wel. Je kon er achter de Berghoeve langs naar het Bussereind gaan. De Zwanehoeve is de boerderij van Frans van Nunen die van 1900 tot 1923 wethouder was van de gemeente Duizel en Steensel, en daarna tot de oorlog ook nog meerdere periodes in de gemeente Eersel. Naar hem is in Steensel een straat genoemd. In 1832 is de Zwanehoeve in handen van Peter Smolders en ook in de vier boerderijtjes naar de Eindhovenseweg toe wonen vervlogen naamgevers. Eén heet Peter Hz. Keeris, maar de huidige families Keeris in Steensel stammen daar niet uit voort; zij zijn afkomstig uit Eersel.

Familie Hein van Hout - Plasmans, Harrie en Lucia

Over de kruising, richting Knegsel, staat rechts nog een boerenstulp van de weduwe en de kinderen van Willem van der Waerden, die ook meerdere eigendommen bezitten in de Straat. Het gezin Van der Waerden woonde hier. Willem overlijdt in 1808. De weduwe is Allegonda van Stiphout. Zoon Peter Johannes vestigt zich later op de Stevert en de familie woont daar tot 1916.

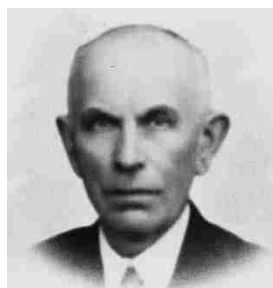
Kaart 1832: De Zwaantjes

Het Bussereind en de Pappotsche Straat

Na de Zwanehoeve in de richting Veldhoven heb je links een afslag naar het Bussereind en rechts de Pappotsche Straat. Van de Zwanehoeve tot aan het

Eindhovenseweg, Zwanehoeve

Frans van Nunen

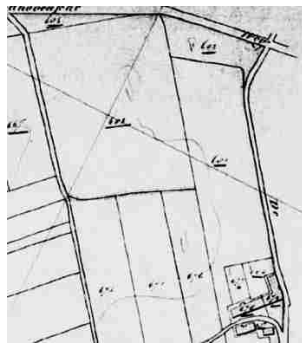
Bussereind was er geen bebouwing. Op de kaart liep het Bussereinds Wegje recht naar de boerderij/tuinderij van Van der Aa en dan, zoals nu nog, in een bocht naar links richting d'n Oeijenbos te Knegsel. De aanleg van de A67 blokkeert later de mogelijkheid om hierlangs naar Knegsel te gaan. In 1832 tellen we op het Bussereind drie huizen met twee gezinnen Van der Aa. Naast elkaar het huis van Hendrik van der Aa, getrouwd met Maria Peeters, en dat van de weduwe en kinderen van Hendrik Wilbers. Op de plaats waar nu de Hoeve-Bernardina staat, woont in 1832 Jan van der Aa, getrouwd met Henrica van den Oetelaar, en broer van Hendrik. Hendrik en Jan met hun grote gezinnen van negen en zes kinderen zijn de voorvaders van de families Van der Aa die nu nog op het Bussereind en elders in Steensel wonen.

Opmerkelijk zijn de twee huizen aan de Pappotsche Straat. Dat is de zandweg die achter het 'pakhuis' (nu rijschool Roy) de velden en bossen ingaat. Bij de eerste gelegenheid rechts, staan twee huizen getekend. Weinig mensen in Steensel weten dat die daar hebben gestaan. Daar wonen in 1832 Hendrik van Hulst en Peter Az. Keeris met hun gezinnen. Nu vind je daar niks meer van terug dan misschien wat puinresten in de grond. In 1900 zijn de panden afgebrand (bron: gemeentearchief Duizel en Steensel). Deze families wonen er dan al niet meer. Een ervan stond leeg.

(wordt vervolgd)

Kaart 1832: Bussereind

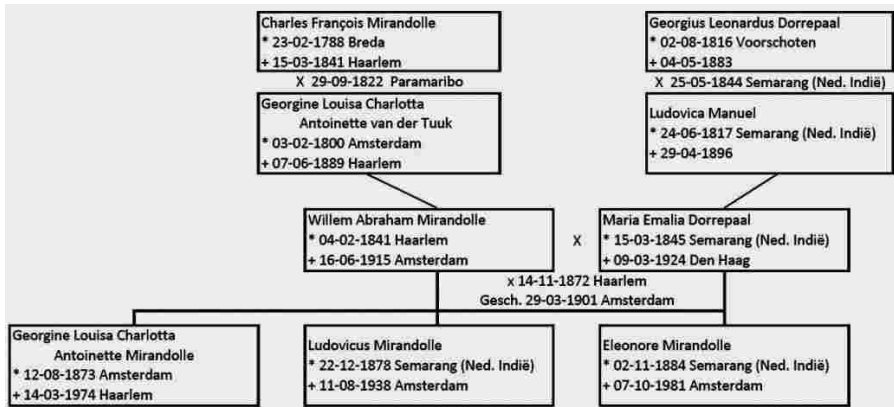

Kaart 1832: Pappotsche Straat

Jan van de Ven

EEN "FREULE" OP DE HEES – 1

Dit artikel is in zekere zin een vervolg op het artikel van Winfried Thijssen "Een rijke Amsterdamsche dame in Eersel" in de Rosdoek van Maart 2009. Winfried heeft daarin al heel veel feiten over de connectie tussen Eersel en "de Hees" en juffrouw Georgine Mirandolle naar voren gebracht. Ik ben op zoek gegaan naar meer gegevens over haar persoon en de manier waarop haar omgeving haar zag. Daarbij heb ik vooral uit twee soorten bronnen geput. Op de eerste plaats schriftelijke bronnen: het familiearchief, beheerd door Frans Mirandolle en het boek van Wim Zaal over haar huis aan de Herengracht in Amsterdam. Op de tweede plaats gesprekken met personen, die op de Hees woonden en soms nog wonen en die uit de eerste of tweede hand iets over haar konden vertellen. Deze gesprekken hebben globaal tussen 2009 en 2016 plaats gehad. Een aantal personen die haar nog gekend hebben zijn intussen overleden.

Stamboom Georgine Mirandolle

De voorvaderen van Georgine Mirandolle

Juffrouw Mirandolle was beslist een van de rijkste dames van haar tijd. Ze kwam niet uit een adellijke familie of een burgergeslacht met "oud geld". Ze had dat zelf wel graag gewild, zoals ik verderop zal aantonen. Ze was een zogenaamde "nouveau riche". Haar vermogen heeft ze vooral te danken aan haar moeder, Maria Emalia Dorrepaal. Georgines vader trouwde op 14 november 1872 in Haarlem met haar. Ze was een dochter van Georgius Leonardus Dorrepaal en Ludovica Manuel. Georgius Dorrepaal, de opa van Georgine dus, was bankier en plantagehouder in Nederlands-Indië. Zijn bedrijf Dorrepaal & Co en dus de man

Praalgraf Ludovica Manuel

zelf staat model voor de figuur van "Droogstoppel" in Multatuli's beroemde roman Max Havelaar. Georgines grootvader had echter ook een andere kant, hij en zijn vrouw deden ook veel aan liefdadigheid. Hoe rijk de familie was blijkt uit het schitterende praalgraf op Zorgvlied in Amsterdam, waarin Ludovica Manuel in 1896 te ruste werd gelegd.

Naast haar rijkdom heeft Georgine ook haar tendere en kleine gestalte van deze familietak geërfd. Ludovica was via haar moeder van Chinees-Indische afkomst. Deze familietrekken zijn goed te zien bij Georgines broer Ludovicus.

Juffrouw Mirandolle heeft deze afstamming niet prettig gevonden. Zij richtte zich meer op haar vaders voorvaderen, die, naar zij geloofde, van adellijke afkomst waren. Zij gaf één van haar neven, Enno Hendrik Boeke, opdracht deze adellijke connectie te onderzoeken. Enno was de zoon van haar zus Leonie, die getrouwd was met Hendrik Enno Boeke. Ze hoopte dat hij bewijs kon vinden voor afstamming van de graven Pico della Mirandola

Ludovicus Mirandolle

in Italië. De Franse afstamming was bekend. Een voorvader, Jean Pic de Boulaire de la Mirandole kwam aan het einde van de 17e eeuw naar Nederland. Zoals veel Hugenoten in die tijd vond hij hier een tolerante omgeving.

Voor de Italiaanse connectie vond Enno geen bewijs. In een brief aan zijn tante in december 1958 schreef hij:

“Na mijn terugkeer in Amsterdam ben ik eens nagegaan, waarop de (fictieve) Italiaanse afstamming berust en ben tot de slotsom gekomen, dat ze op niets anders berust dan een hoogst onwaarschijnlijke hypothese.”

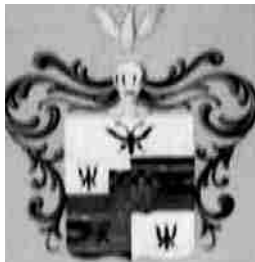
Georgine gaf het niet op, want in 1960 stuurde ze haar achterneef Jan Frans Mirandolle, zoon van Willem Abraham Mirandolle en kleinzoon van haar broer Ludovicus, naar Montpellier voor een onderzoek in het archief aldaar. Jan Frans was student medicijnen. In een enthousiaste brief, gedateerd op 10 augustus, deed hij haar verslag over zijn verblijf en onderzoek.

Maar zover we weten heeft hij de Italiaanse connectie niet onderbouwd. Dus hoogstwaarschijnlijk heeft Georgine niet geweten, dat haar verre voorvaderen echt van Italiaanse adel waren. De bovengenoemde Jean Pic de Boulaire de la Mirandole was namelijk een nazaat van Scipione Pico della Mirandola, die in 1451 als “condottierri” (dat was een edelman, die zich met zijn legertje soldaten verhuurde) naar Frankrijk was gekomen en daar de stad Blaye aan de Gironde veroverde op de Engelsen. Hij bleef in Frankrijk en verwierf daar de stad Blaye en omliggende landgoederen. Enkele generaties later trouwde een vrouwelijke nakomelinge Jeanne met Nicolas Boulaire. De Boulairens waren protestant. Nicolas en zijn broer Jehan komen voor op een lijst van ter dood veroordeelde protestanten tussen 1569 en 1579. Zijn kleinzoon Jean Boulaire had het kennelijk beter voor mekaar en mocht in 1610 zijn naam veranderen in Jean Pic de Boulaire de la Mirandole. Bovendien had hij “adelsbrieven” verworven, ondertekend door de minderjarige koning Louis XIV. Ook kreeg hij het recht een familiewapen te voeren. In de familie “Mirandolle” komen steeds dezelfde namen terug. Het is uiteindelijk de kleinzoon van deze nu in de adelstand verheven Jean, die na de opheffing van het Edict van Nantes naar de Republiek vluchtte en zo de stamvader van de Nederlandse tak werd. De naam “Boulaire” zal in de komende generaties geheel verdwijnen. Ook “Pic” verdwijnt, met name in Nederland; jammer, want die naam gaf juist de wêlbestaande link met Italië aan. Zo blijft eenvoudig “Mirandolle” over.

Georgine was wel bekend met het familiewapen. Haar neef Enno schreef hierover in diezelfde brief uit 1958 het volgende:

“Wat mij stoort is, dat noch U, noch moeder, noch oom Ludo ons ooit heeft meegedeeld, dat voor de Mirandolles twee wapens in aanmerking komen Waarom moest van die twee het fraaiste en het adellijke gekozen worden? ”

Wat betreft de keuze van het fraaiste wapen valt het volgende te zeggen. Het Nederlandse patriciaat kreeg in de 19e eeuw te maken met “Vorsterman van Oyen”. Deze heeft in ijlt tempo bij alle belangrijke families een familiewapen geplaatst en deze vaak ook nog geromantiseerd en dingen eraan geplakt. Zo heeft hij ook het familiewapen van Mirandolle opgefleurd.

Familiewapens Mirandolle

Links zien we het door Vorsterman van Oyen met twee leeuwen en een gravenkroon verfraaide wapen. De kroon verwijst naar de adellijke titels. Deze waren allang verloren gegaan. De hugenoten verloren zo wie zo hun adellijke titels. Het rechterwapen is hetzelfde als dat van de

“heren van Mirandola” in Italië. Pas in 1637 worden deze heren in Italië van de hertogelijke titel voorzien. Daar kunnen de afstammelingen van Scipione dus geen enkel recht op doen gelden.

Je mag Georgine dus wel van snobisme verdenken. Volgens haar neef Enno koos ze immers voor het fraaie, maar incorrecte familiewapen. De Italiaanse afstamming heeft ze niet kunnen bewijzen en van adel was de familie al lang niet meer.

Frans Mirandolle heeft de connectie met Italië wel kunnen aantonen, maar Georgine heeft dat niet meer meegemaakt. Het zou wel leuk voor haar zijn geweest om bewijzen te zien van de verwantschap met de vermaarde Italiaanse humanist Giovanni Pico della Mirandola (overleden in 1494 in Florence). Het was wel geen rechtstreekse afstamming (Giovanni was homoseksueel en had geen nakomelingen). De verwantschap liep via de neef van Giovanni.

Dat Georgine veel waarde hechtte aan “status” blijkt ook nog uit een brief, die zij schreef aan de vereniging Hendrik de Keyser. Ze bedankte haar voor een prachtig boeket rozen ter gelegenheid van haar 100ste verjaardag. Haar brief beëindigde ze met de volgende woorden:

“Ik ontving zeer veel belangstelling en zelfs een gelukwensch van onze

lieve koningin Juliana"

Het lijkt er met de haren bij gesleept, de verwijzing naar de gelukwens van koningin Juliana. Bovendien, krijgt niet iedere 100-jarige in 1974 nog zo'n gelukwens?

Georgine Mirandolle als beschermvrouwe.

Georgine hield zich in alle opzichten bezig met kunst en cultuur. Haar hele leven stond in het teken van bevordering hiervan. Ongetwijfeld is zij daarbij beïnvloed door personen die haar dierbaar waren. Misschien wel op de eerste plaats haar broer Ludovico. Hoewel Georgine na de scheiding van de ouders bij haar vader woonde en Ludovico naar Hamburg vertrok, bleven ze veel contact houden. Ludovico was in 1901 met Adèle Holst getrouwd en vestigde zich in 1905 weer in Amsterdam. Het huwelijk was niet gelukkig en de neefjes Willem en Ludovicus jr. kregen veel aandacht van hun tante. Ze had zelf immers ook twee pleegkinderen. Uit brieven blijkt dat ze vaak bij hun tante logeerden. Zakelijk ging het Ludovicus ook niet voor de wind. Ook toen hij zich samen met zijn zus inzette voor de bouw van een nieuwe schouwburg in Amsterdam werd dit geen succes. In 1924 richtten broer en zus de "NV. Dr. Willem Royaards Schouwburg" op. Het kapitaal bedroeg Fl. 1.000.000,--. Willem Royaards werd tot directeur benoemd. De architect Dirk Frederik Slothouwer kreeg opdracht om samen met zijn Weense collega Oskar Strnad een ontwerp te maken. De schouwburg zou moeten verrijzen achter het Concertgebouw. Door plotseling overlijden van Willem Royaards in 1929 werd de NV in de loop van 1930 geliquideerd. Deze schouwburg is nooit gebouwd.

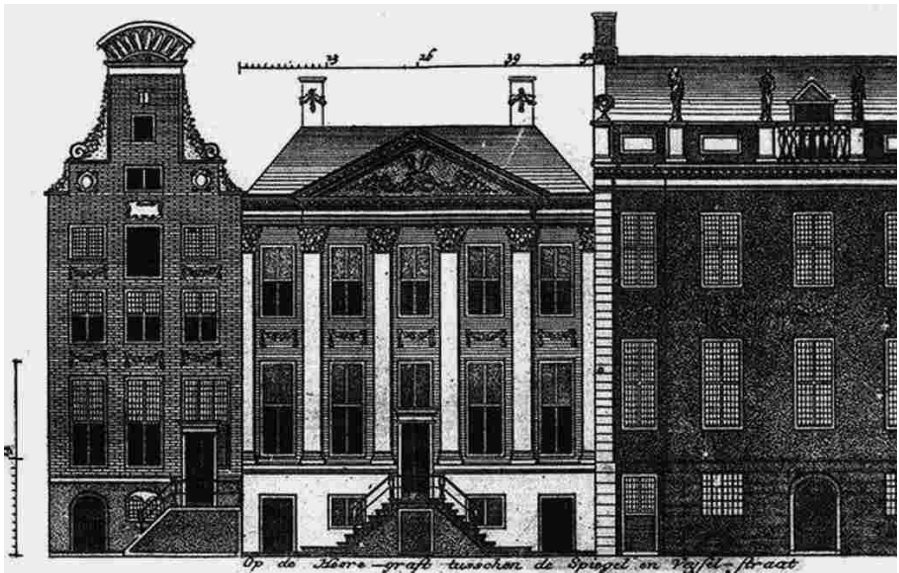
Architect Willem Royaards bekijkt de maquette van "zijn" schouwburg

Verder is over Georgine bekend, dat zij veel jonge kunstenaars leningen en/of beurzen verstrekke om aan een kunstacademie te studeren. Zo bv. aan J. Louwers, tekenleraar aan het Augustinianum en in deeltijd aan de MMS Maria Mediatrix, deel van het internaat Koningshof te Veldhoven. In dezelfde tijd, eind jaren zestig gaf ikzelf daar ook les, evenals Rien van den Brink, kunstschilder en tekenleraar. Bovendien bewoonde hij de "Villa Mirandolle" op de Hooge Hees. Zijn weduwe, die er een kunstzaal beheert, woont er nog steeds.

Grote betekenis heeft Georgine gehad voor de restauratie van "Huize de Vicq", Herengracht 476 te Amsterdam.

Ze was 53, toen ze dit pand voor Fl.150.000,- kocht. Ze liet het van binnen en buiten grondig restaureren. Dat gebeurde naar de inzichten van de architect Kees Royaards, jawel, de zoon van voornoemde Willem Royaards en Jonkvrouwe Jacoba Philippina Sandberg. Deze Jacqueline Royaards-Sandberg was een goede vriendin van Georgine.

Ze was ook een bekend toneelspeelster. Zo mogen we ook veronderstellen dat Georgine veel affiniteit had met het theater. Dit bleek trouwens ook uit haar pogingen een nieuwe schouwburg in Amsterdam te laten bouwen. In 1942 was de restauratie van het "huis aan de bocht" zoals "Huize de Vicq" door Wim Zaal in zijn boek over Herengracht 476 wordt genoemd, gereed.

"Huize de Vicq" Herengracht 476 Amsterdam

Maar Georgine kon niet lang genieten van haar "stadspaleis". Begin 1943 stortte een geallieerde bommenwerper neer op het Carltongebouw. Daar was het Duitse Luftgaukommando gevestigd. Deze afdeling van de Luftwaffe zocht nu een nieuw onderkomen en dus vorderde de bezetter Herengracht 476 en juffrouw Mirandolle moest het pand verlaten.

Hoogstwaarschijnlijk heeft deze vordering het leven van haar schoonzuster gered. Haar broer Ludovicus was, in 1926 voor de tweede maal getrouwd met Alida Aleng (geboren 22-07-1894). Zij kwam uit een Joodse juweliersfamilie. In 1938 werd ze weduwe. In 1944 lezen we het volgende in een verslag over vermiste Joodse burgers in Haarlem:

"24 februari 1944, van de gevangen genomen Jodin Alida Mirandoch-Aleng (1894) moeten door de politie de eigendommen opgehaald worden en overgebracht naar de Sipo in 's-Gravenhage. De eigendommen bevinden zich in pand Billitonstraat 6. Tegen de bewoners is geen actie ondernomen."

In 1947 blijkt uit een volkstelling, dat Alida Mirandolle-Aleng bij haar oudere zusje Annetje woont. Ze heeft de oorlog dus overleefd. Dat gevangen genomen Joden niet gedeporteerd werden, kwam hoogst zelden voor. Wie anders dan Georgine had zoveel invloed? Zij moet wel meegeewerkt hebben aan het voorkomen van de deportatie van haar schoonzus.

Gelukkig kon Georgine in mei 1945 terugkeren in haar huis en dat bleek niet uitgewoond. Haar wens, dat het *"intact en in ere zou worden gehouden"* bleek dus uitgekomen.

Omdat ook voor de toekomst te garanderen schonk zij het pand in 1953 aan de "Hendrick de Keyser" stichting. Deze ideële instelling, zonder winstoogmerk, verwerft architectonisch en historisch belangrijke gebouwen om ze vervolgens te restaureren en te verhuren. Georgine bedong wel, dat zij het huis levenslang mocht bewonen.

Juffrouw Mirandolle was 100, toen zij in 1974 overleed. Pas op 98-jarige leeftijd verliet zij "haar huis" in Amsterdam. Nog één maal keerde zij terug om er op haar 100ste verjaardag een statiefoto te laten maken (Zie artikel W. Thijssen).

Het spirituele leven van Georgine Mirandolle

Juffrouw Mirandolle was een persoon, die zich in hoge mate verplicht voelde de gemeenschap te dienen. Zo had ze dus twee pleegkinderen, maar ook de kinderen van haar broer en zus verbleven regelmatig bij hun tante. Haar zus Leonie was getrouwd met Hendrik Enno Boeke. Diens vader was predikant in de doopsgezinde gemeente van Amster-

dam. Onder invloed van Boeke werd Georgine lid van de doopsgezinde kerk. De zoons van Isaac Herman Boeke werden alle drie professor. Hendrik Enno was professor aan de Goethe Universität in Frankfurt in scheikunde en mineralogie. Maar hij was een ongelukkig mens en pleegde in 1918 op 37-jarige leeftijd zelfmoord. Zodoende steunde Georgine haar zus, die met jonge kinderen achterbleef en in Utrecht ging wonen. Het was de tweede zoon van Leonie, Hendrik Enno, die de stamboom voor zijn tante uitzocht.

Onderaan een van zijn brieven aan haar schrijft hij:

“U weet tantetje, dat ik de herinnering aan de prettige vakanties in Eersel altijd in ere zal houden”.

Hendrik Enno Boeke was een neef van Cees Boeke, bekend van “de Werkplaats” in Baarn. Dit was de antroposofische school, waarop destijds koningin Juliana haar kinderen de basisschool liet volgen, de school, waar kroonprinses Beatrix zo’n hekel aan had. Was Georgine ook beïnvloed door de antroposofische leer van Rudolf Steiner?

Door haar warme contacten met haar neven is ze er zeker mee bekend geweest. De twee zonen van haar broer, Willem en Ludo bezochten in 1921 en 1922 de lezingen van Rudolf Steiner in het gebouw van “de vrije gemeente” aan de Weteringschans in Amsterdam, nu Paradiso. Vooral Ludo raakte erg onder de indruk en werd lid van de antroposofische vereniging. Hij studeerde klarinet en compositieleer in Parijs en wijdde zich naast zijn muziek aan “De Christengemeenschap”, een beweging tot religieuze vernieuwing, die zich liet inspireren door de antroposofie. In 1928 ontving hij de priesterwijding in dit jonge kerkgenootschap, dat was opgericht in 1922 in Dornach en zich sindsdien verspreidde over 300 kleine gemeenten in heel de wereld. JanFrans, de achterneef, die ook door zijn oudtante werd gecharterd om haar stamboom uit te zoeken was een zoon van Willem. Willem was muziekleraar en minder betrokken bij de antroposofie dan zijn broer Ludo.

(wordt vervolgd)

Annie Biezen

30

Rudolf Steiner

**DE VEILIGSTE PLEK
VOOR ALLES
VAN WAARDE**

**BEWAAR UW WAARDEVOLLE SPULLEN IN
HET BEST BEVEILIGDE FORT VAN NEDERLAND**

Kom een kijkje nemen in ons unieke pand.
Maak vrijblijvend een afspraak.

Dr. Hiltroplaan 1 ■ 5652XR Eindhoven
T 040 70 73 131 ■ www.fortados.nl

FORTADOS
DESIGNED TO PROTECT

Ad Kokx *v.o.f.*

Witgoed

Sigarenmaker 10D
5521 DJ Eersel
Tel. (0497) 51 33 69
Fax (0497) 53 43 65
E-mail: info@adkokxwitgoed.nl
Internet: www.adkokxwitgoed.nl

reparatie en verkoop van was- en koelapparatuur

Bij inleveren van deze bon krijgt u een Kerastase ritueel t.w.v. €15.00 voor €7.00. Heeft u vragen? Bel ons gerust!

www.denbarbier.nl, Hint 4, 5521 AH Eersel, 0497-514026

van Herwijnen
SERVICES

Van Herwijnen
services 10 jaar

installatie & advies

Locatie

Horstveld 14
5521 SL Eersel

Neem contact op

Tel. 06 - 19 19 30 55
info@vanherwijnen-services.nl

www.vanherwijnen-services.nl

Sterkin **DE ECHTE**
WATERLUST

• Service en onderhoud aan cv-toestellen

• Milieubesparende wateroplossingen

• Complete badkamers

• Zonne-energie en warmte terugwinning